

ЦРНОГОРКА.

ПРИЛОГ „ЦРНОГОРЦУ“ ЗА ЗАБАВУ, КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

БРОЈ 9.

ЦЕТИЊЕ 4. СЕПТЕМБРА 1871.

Г.О.Д. П.

Приморка Црногорки.

„Добро дошла, „Црногорко!“
Сестро мила, сестро драга,
Ти ми моје десно око...
Моја нада... моја снага...
Ти уздање,
Све ухваће...
Та без тебе српска вила
У приморју, моје долу,
На Јадранском нашем мору,
Зар би до сад жива била? —
Ти одотуд,
Ја одовуд,
Како рече: здружимо руке,
Да снакнемо старе руке,
Што тамноом крију
Наше жеље, душу бију...
Да се српски просветимо,
Да се српски научимо:
Мислит,
Дихат,
Пјеват,
Играт...
Па, под капом, па' клобуком,
Да ходимо, да зборимо,
Да циљамо једини духом,
Док стигнемо српску славу,
Окитимо с њоме главу!...
С тине дивна сестро моја,
Пробудиће,
Оживиће

Моје чувство, душа твоја;
И у двору, и на мору,
И у твору, и у збору,
Од туђинства очисти,
Запуштено посрбити!...
Па кад тврдо и ваљано,
Ми сложимо умне силе,
Подићемо постојано,
Свуд у накрет наше виле,
Те ће с нама с' рукавати,
Запрати... запјевати
Све што љепше која знаде;
Једна другој даровати,
Све најбоље што имаде!...
Ал' пре свега, нек повичу
Српским ћерам, да с' не руже,
С туђим духом да с' не куже;
По да сложе своје руке
Ово посла важнијега;
Да ширеку, да потеку,
Свуд на сусрет с добрим радом
„Црногорки,“ дјелу младом!
Тако сложено,
Нам је можно
Дичну сестру задовољит,
Рад олакшат и повољит,
Да стигнемо српску славу,
Окитимо с њоме главу! —

У Котору.

Б. С.

ЦРНОГОРКЕ ЈУНАКЊЕ.

III. Анђелија Косорићева.

Стари Илија Косорић, био је главар у Дробњацима и добар на гласу јунак.

Овога Илију посјекао је пећски паша Мамутбеговић, у оно доба, када је Никшићки град издао.

Али од Илије остао син, по имену Оташ, који оца дивно осветио, чим за јуначки месдан приспјео.

Оташ изкупио триста друга, својих Дробњака, па ударио на пашу Мамутбеговића, и у боју срећан био, те пашу посјекао. А све што дотле од Никшића—града сазидано било, са земљом сравно; па још наукино да и пошљедњи камен с града разнесе, нека му више ни трага не остане.

По га замолио Вук Николић с Озришћа, који био до Никшића насељен, да му камење остави, да може он и његово племе куће градити: на што се Оташ склони; ама посље Тур-

ци, оно исто камење употребе, те знова град Никшић подигну.

Од овога Оташа родио се Милош, а од Милоша опет, други Илија Косорић, којера су Дробњаци себи за војводу изабрали били, и који се био оженио с кћиеном Анђелијом, одвојом из соколсте Црне горе.

Илија је био праведан, али и оштар гласвар; те њеки Дробњаци подигну против њему давију (тужбу) код Селмановића наше од Плевља.

Паша изведе војску на Језера, на призове к себи све Дробњаци, који су на Илију давијали, да сам развиди, што је међу војводом и његовијем давијима.

Пошаље паша и по Илију, који се не устраши ни вашине силе, ни тужбе својних душмана, него изиђе паша на Језера; те се је против свијех давија, које су паш пред пашу изнешене биле, тако вјешто брашно, да му је исти паша све за право признао и одобрио.

Но ће међутим рупити Илијин сиртин злотвор, њеки калуђер Зеба из Црвеница.

Зеба се, ка' му и остала његова црна браћа, радо у гаварске послове мјешао; али му Илија не давао маха, па с тога кале на војводу добро жедал био.

Он изиђе пред пашу, па се заплаче, и изнесе сложене зубе, које му Илија у некој прилици потукао, и рукевет браде, коју му почупао, те викне:

“Хај! помагај, паша господару,

“Од крвника Косорић Илије!

“Све је моје положно зубе,

“И бијелу очупао браду;

“Па просипа браду на сацаду. —”

Кад то паша чуо и својим очима виђео:

“Жа' му било црна калуђера,

“Калуђера хоће хришћанскога, —”

па наредно, да се Илији одма глава посјече, и да се на оштар колач набоде.

По тада остале Селмановић још неколика даша на Језерима, гостени се бијелим сиром, и дебелом дробњачком ововином, и погачом ташко умјешеном.

Најзад рећи ће, да би се рад био оженити из Дробњаци.

Кад то чуо Зеба калуђер, жарко га никад не огријало сунце, дође к паша, и приповједи му, да заш годније нејесте у свем Дробњаци нема, мимо младу удовицу војводе Косорића:

“Таман годна, да годније нежа,

“За тебе би пашу требовала. —”

На то паша одма оправно четири своја каваза, да му доведу младу војводицу!

Кавазни пошљи; па кад приспјели на дворове Косорића, кажу дивној Анђелији, да је зове паша к себи на Језера, да уз пашу буде пашиница.

Анђа одма приволи, пригушујући у себи гњев и нацјеру краве освете, па се накути што је икад могла љешне, појаше добра војводина коња и с кавазима пође, а остави два нејака синчића, Мирка и Мијајла, код своје старе свекрве, која јој викаше:

“Немој Анђа ђеду остављати,

“Или ходити паша на Језера. —”

Анђа јој одговори:

“Радија сам пашина се звати,

“Него дослен Косорић војводе, —”

и оде. —

Паша међутим далеко на сует пред Анђелију изшетко, па кад је виђео онако зорну и виловиту, да би годла:

“И султану бити султанија,

“А камоли паша пашиница; —”

чисто га мрави подиђу, а зуби му се зашклоцају, да му се брада тресла, као да га бијаше љута грозница спопанула. Срећа његова што први сутон под ноћ био, те је тако могао своју срамоту ласно утајити.

Он привати Анђу, и поведе је под свој шатор, који је био добро раздаљен од другтијех шаторова, да паша у миру и тишини буде.

Идући Анђа с пашом под шатор, угледа на коцу мртву свог Илије главу, ама стисне у себи јуначко срце, па мимо њу прође, као да ту не би ни била.

Што ово, а што причање каваза, како је Анђа одма приволила да паша на Језера иде, пашу је тако обрадовало, да је од паште радости као изван себе био, те не шћедне ни да му стража пред шатором те поћи буде.

А међу Турцима опет на другој страши учини се шумуљак и велико весеље, што им се честити паша оженио.

Кад се најзад слегла и утишала војска сваколика, силан паша нареди Анђелији, да ја она сама разнасује.

Анђа скочи и стане пашу распасивати; па кад уграбила згоду, једном руком ухвати пашу за грло, а другом тргне из својега јелечића оштар пожић, који је још из Косорића понијела, ђ да би јој се у потреби пашао, да се њекако свом крвнику одмазди.

Она је тако снажна била, да сиромаш паша ни јединога гласа изпод њезине једре ни-

швице није могао издати, док га је кљала и
склала, и најпосље му главу одкинула.

Потом, са свијем хладнокрвно покупи она
све пашине паре и свијетло оружје, на похита
пред шатор, скине с коца главу свог Илије,
и паде свог пред шатором сvezана коња.

Обе главе седлу о јабуку на коња обје-
сва, а оружје отрагу за седло привезе, па
добра коња, као мушка глава окрочи, те невиђели-
цом полагано измакне, које је у Косорићу побјегице.

Бојећи се пак турске поћере и брацке
надаје, од стране Нишијех душмана, чим на
дворове стигла, узме брже боље оба сичића и
Дрекаловића, же јој је друга сестра удана била.

У Кучима живила је ова јунакиња цунијех
седамнајест година, док су јој синови, Мирко
и Мијајло подрастли, које је дотлеи у Подгори-
ци на науку држала, а затијем се с њима за-
једно ошет на Косорићево огњиште поврнула.

Овде је она још доживила грдну погибнију
другога Селмаовића, наше од Фоче, који, — да

освети свог ујака, што је под ножем хробре
Аиђелије своју душу избљувао, — бјеше добио
из Стамбола царев ферман, да може снакнути
оба младе Косорића.

Па кад је с овом намјером дошао у Дроб-
њаке, а ваљани Дробњаки сазнали са шта
долази: уфате га и под гомилу стијена заспу,
која се и данас види и назива: „Пашини
гомила.“ —

Они су га на тај начин убили, само да
не би његова крв пала на једну саму кућу, по
да се каже, да га је савколик народ уморио.

Све се ово догодило у првој половини
прошастога вијека, па ће се спомињати:

“Доклен буде сунца и мјесеца
“Храбро срце Косорића Аиђе,
“Која заклá својега крвника,
“Селмаовић пашу од Плеваја;
“Одјелеа му благо и оружје,
“И још русу са рамена главу. —”

Овако је.

Изагат срце, излагат груд;
Жртват живот, жртват труд;
Сав бит за народ, све дат за род;
Та каква корист? — та какав плод?

Продане душе, подлаца гад,
Уходе, даже, несносљив јад;
Све се то стече — развије ст'јег;
Поштењу тада остаје... б'јег. —

J. Сузетић.

НЕСРЕТНИЦА.

Приповијетка од Ивана Тургењева.

(Иставили.)

Послије спатова добио је Рач једну кућницу
пored господарење. Ту сам ја живила са својом
жатаром. По ни ту ми не бјеше добро. Ту је
жити родила сина, онога истога Виктора, не-
пријатеља мога. Она бјеше увијек слаба, али
послије порођаја са свијем оболла. Тада Рач не
бјеше весело, као што је сада, него увијек на-
рштен, озбиљан. Према мени био је суров.
Ја сам била весела, кад год сам полазила од
Ивана Матвајића, но радовала сам се увијек,
кад сам и од куће полазила. Ох, моја жалосна
жлалост! Ниша сам од једне обале до друге и
нише се нијесам могла зауставити. Често сам
шла по најдебљем свијегу Ивану, да му читам
и опет радовах се. А када би ушла у простра-
не, богато намјештенe одаје, и када би у њима
видила пријатнога старца, али без срца, најед-
напут би ми дух клоуно. Иван је обично сје-
дио на једној великој пасловачи а више ње

висиде је слика једно младе, лијепе женскиње
у јеврејском богатом одијелу. Често сам гле-
дала ту слику и тек доцније дознала сам да је
то слика моје мајке, коју је насликао њезин о-
тац по наручбници његовој. Од оно доба јако
се пролијенула. Он ју је много књио. „И она
љубила тога старца? Мишљах у себи. „Зар га
је могла љубити?“ И опет она га је љубила...

Ја сам морала сваки дан по њешто читати
Ивану Матвајићу по три па и по четири уре.
Тијем сам нарушила здравље и почела сам каш-
љати. Домаћи љекар опоменуо је на то Ива-
на, но он се само осмјешиво.

Много сам и на гласовиру свирала Ивану.
Свирка га је успављивала.

По једне ноћи — ту ноћ нећу никана за-
боравити — нађе ме велика несрећа. Мати ми
умре напрасном, баш када сам ја петнајесту
годину навршила. Како ме је поразила та не-
срећа. Ја и мајка моја љубисмо се страшно —
страшно, али и без сваке наде. Тајну нашу
чували смо, крили смо је једна од друге —
ћутасмо и ако смо је знали. Мајка ми премину
и не рече ми ни ријечи. Само ми дође Рач и

рече: „Сузано Иванови, идите вашој госпођи матери, хоће да вас благослови.“ Те сурове ријечи нећу никада заборавити. П отишла сам. Мајка подиже своју блиједу руку и — премину... да доста, доста...

С каквом зловољом, с каквом одвратношћу гледах сјутра дан оца мога — јест оца мога! У писаћем столу моје мајке нашла сам писма његова. П он као да бјеше од тога дана бјешто блијеђи, озбољнији... али не, то ми се само учинило. У његовом камењитом срцу не бјеше промјене. Послије осам дана звао ме је као обично к себи. С онвјем петијем гласом позвао ме је, да читам. Шта више ни слику матере моје није уклоњено. Истина прије него што ме је одустило зовнуо ме је к себи, да га по други пут пољубим у руку и рекао ми је двије три благе, на ме онда опет руком отиснуо рекав: „Хајде, моје дијете“. Ја сам му могла рећи: „Ти си отац мој!“ али сам ћутала.

„Сјутра дан рано ишла сам на гробље. Мајско цмијеће и зелено бјеше свуда. Дуго сам сједила на новоме гробу. Нијесам плакала, само једна мисао пролеташе ми кроз главу: „Је си ла чула, мајко, он хоће и мени да да своју заштиту!“

Често сам питала сама себе: зашто толико желим, да само једну од оних ријечи чујем од Ивана? Зар ја нијесам знала, да он није то у ставу? Али ја сам била сироче на свијету! Уз то врло ми се једино питало: „Је ли она љубила? Он њешто мора плати, што је она могла љубити.“

И опет прође три године. У нашој животи

никакве промјене. Виктор је растао. Ја сам била осам година старија од њега. Рач му је пашао дадиљу, и строго јој је наложио, да pazi, да се дијете не поквари, а то значи толико, да дијете не пушта к мени. Па и Виктор се бојао мене. Једнога дана дође Рач к мени у камару забуђен, љутит. Ја сам већ прије њеколико дана чула њешто зло о њему. Слуге говораху да је покрао неке новце.

— Ви би ми могли учинити једну услугу; поче он. — да идете Ивану Матвајићу и да молите за мене.

— За вас да молим? А шта?

— Да молите за мене... Ја ипсам никак-кав странака вама. Мене окрвљују, укратко, ја сам изгубио хљебац, на и ви са мном.

— Али како да ја идем к њему? Како би му ја смјела досађивати? —

— А зашто не? Ви имате право на то?

— Каква права Иване Дамјановићу?

— А што се чините не вјешти. Из мно-гијех узрока он вас не смјће одбити. Збоља же не разумијете?

И он ми безобразно гледаше у очи, а мени се крв дизаше у образе. У исти час подиже се мрљава и презирање у лојлијем прсиа.

— Разумијем вас, Иване Дамјановићу, од-говорих непостојанијем гласом; и ја нећу ни Ивану Матвајићу и нећу молити за вас. Изгубио сам хљеб? Ја нека.

Три вајника и стинте зубе и песнице.

(Наставиће се.)

Г Л А С Н И К.

(КБИЖЕВНОСТ.) Ишао је „Српски омајдирски касадар, за г. 1872. Садржан је изабра, пространа и корисна, и ни га топло препоручујемо нашој нареду. Може се добити код годишњег омајдирског одбора и у српској народној штампарији у Новоме Саду. Цијена 50 новч. — У истој штампарији може се добити за 20 новч. ваљана брошура „Задња учитељских задруга у садањек добу“ од А. Ј. Миланчиновића. — Тако исто „Отворено писмо Др. Св. Милетићу. О жалосној стању народно-крхвог живота код Срба,“ од Јосепа Подградског.

(УМРЛА) је Драга Дејановића 26. Јула у Срп. Бечеју у својој 28 години. Ова је Српкиња много радила у својем животу. Писала је у „Даници“ и „Матици“ пресе и приповијетке, у „М. Србадији“ „Заснига“ озбољније чланке о женскињама и о школи. У пошледије вријеме олаза се са свијез педагогији, а прошлјех година била је и добра глумица у српској народној позорити. У својоме томе послу водила ју је одушевљена љубав према нареду својем.

(Др. ЈАШИ) члан југославенске академије, који је у еријесе Раухова писњама изгубио професуру у Загребу, позвао је за професора сранијује филозофије на руски универзитет у Олесеу. Др. Јаши добио је од руске владе врло повољне услове, тако, да ће годину дана имати отпуста, а за го вријеме добиће

своу годишњу плату и путни трошак, да иде на који хоће универзитет, да се још усаврши у науци. Ово је достојно и поштованого научника и руска влада заслужује славу кваду.

(У БЕРЛИН) се писало за пошледињех 5 вјесен-50,000 душа. Ако би насељаване тако потрајало, имало би Берлин до нове године 900,000 душа. По што је жалосно од тихх 50,000 само 5009 има свој поштен хљеб, а опшћх 45 све је сави сиротиња.

(ЧУДНА ДИЈЕЛА) У Колачи показује се једно писмо дијете које има тек 11 година, а писко је 5 и по стопа и угресио је. Једно писмо. У Старој Банцима опет има једно дијете истијех година, а има и бркове и браду као човек.

(СТАТИСТИКА РИВЕЧИ). Један учен Нингоз израчунао је да човек у средњу руку говори по три сата на дан, израчунао по 100 ријечи на сваки минут, што би заузимало до 29 образа на оснија штампаријех свакога сата. По овој рачунаву долази да један човек изговори у течају једне седмице скоро по 600 образа, а у течају једне године по 52 дебеде епаго, што доказује да је чергачке сасија богатији ауктор, по што је научносно. За жене или долаже се, да могу у десет пут това-ријечи потрошити.